

„Monitor ASEAN” omawia i komentuje najważniejsze wydarzenia związane z aktualną sytuacją polityczną, gospodarczą i społeczną w państwach Stowarzyszenie Narodów Azji Południowo-Wschodniej, ze szczególnym naciskiem na działania Chin w regionie.

DR MATEUSZ CHATYS

OŚRODEK SPRAW AZJATYCKICH
UNIwersytet ŁÓDZKI

MONITOR ASEAN

STYCZEŃ 2024

FILIPINY ZACIEŚNIAJĄ WSPÓŁPRACĘ MORSKĄ Z WIETNAMEM

W ramach tegorocznego przewodnictwa w ASEAN, Laos zorganizował szczyt ministrów spraw zagranicznych, w którym po raz pierwszy od trzech lat wziął udział przedstawiciel Birmy. Prezydent Indonezji złożył wizyty w Wietnamie, Brunei i na Filipinach, natomiast prezydent Filipin w swojej pierwszej zagranicznej podróży w 2024 r. odwiedził Wietnam, z którym wzmocniono współpracę morską. Chiny skrytykowały Filipiny i Singapur za złożenie gratulacji nowemu prezydentowi Tajwanu, a także zacieśniły współpracę z Birmą z zakresu zwalczania przestępczości cybernetycznej. Stany Zjednoczone przeprowadziły z Filipinami pierwszy w tym roku wspólny patrol na Morzu Południowochińskim, który był monitorowany przez chińskie statki.

I. STOSUNKI WEWNĄTRZ ASEAN

2 stycznia: osiem nowych linii lotniczych ma rozpocząć działalność w tym roku w Tajlandii. Urząd lotnictwa cywilnego Tajlandii oraz ministerstwo transportu wydało zgody na rozpoczęcie działalności dla ośmiu nowych linii lotniczych, takich jak Really Cool Airlines, Pattaya Airways, Asian Aerospace Services, Avanti Air Charter, Siam Seaplane and Asia Atlantic Airlines. Nowi przewoźnicy otrzymali również pozwolenie na import łącznie 60 samolotów. Będą jednak musieli konkurować z takimi liniami lotniczymi jak Thai Airways International, która potwierdziła zamówienie 80 samolotów od firmy Boeing. Według wstępnych szacunków sześć głównych lotnisk w Tajlandii obsłuży w 2024 r. ponad 130 mln pasażerów. Liczba turystów, którzy przylecieli do Tajlandii w 2023 r. uległa podwojeniu do 28 mln, po tym jak rząd premiera Srettha Thavisina zniósł obowiązek wizowych dla obywateli Chin oraz Indii. Nowa linia lotnicza Really Cool Airlines rozpocznie swoją działalność od lotów czarterowych w marcu bieżącego roku. W pierwszej kolejności ma zamiar obsługiwać loty do Japonii, a w ciągu pierwszych dwóch lat rozszerzy swoją ofertę o dodatkowe kierunki, takie jak Hongkong, Singapur i Szanghaj.

2 stycznia: Singapur podjął decyzję o modernizacji statków marynarki wojennej w związku z malejącą liczbą personelu wojskowego. Ministerstwo

obrony podpisało w grudniu 2022 r. umowę z firmą Singapore Technologies Engineering Ltd obejmującą modernizację fregat typu Formidable, której celem jest zwiększenie elastyczności operacyjnej oraz zintegrowanie jednostek z technologią bezzałogową. Decyzja jest skutkiem ograniczonej liczby żołnierzy oraz malejącą przestrzenią szkoleniową. ST Engineering jest również odpowiedzialna za dostarczenie sześciu wielozadaniowych okrętów bojowych, które mają zastąpić przestarzałą flotę korwet raketowych. Zamówienie ma być zrealizowane w marcu na podstawie projektów szwedzkiej firmy Saab Kockums oraz duńskiego przedsiębiorstwa Odense Maritime Technology. Nowe okręty bojowe będą wyposażone w technologie autonomiczne oraz bezzałogowe platformy. Według prognoz ministerstwa obrony w ciągu najbliższych 20 lat personel marynarki wojennej Singapuru zmniejszy się o 30%.

3 stycznia: byli minister zdrowia Wietnamu stanął przed sądem w sprawie afery wokół zawyżonych cen testów na obecność COVID-19. W związku ze skandalem Viet A, który swoją nazwę wziął od nazwy producenta testów na koronawirusa, doprowadził do postawienia przed sądem byłego ministra zdrowia Nguyen Thanh Longa oskarżonego o przyjęcie łapówek w kwocie 2,25 mln USD, byłego burmistrza Hanoi Chu Ngoc Anha oskarżonego o naruszenie przepisów dotyczących zarządzania majątkiem państwowym oraz 36 innych osób. Według dotychczasowych doniesień cała afery przyniosła zyski dla firmy Viet A w wysokości 172 mln USD z czego 34 mln USD przeznaczono na łapówki dla urzędników na różnych szczeblach. W związku ze skandalem w całym kraju aresztowano co najmniej 100 urzędników i przedsiębiorców. Tydzień wcześniej dyrektor generalny firmy Viet A Phan Quoc Viet został skazany na 25 lat pozbawienia wolności za nadużycie władzy i naruszenie przepisów dotyczących przetargów. Wciąż jednak czeka na wyroki w sprawie kolejnych zarzutów.

3 stycznia: Indonezja opóźnia plan zakupu myśliwców. Rzecznik ministra obrony Indonezji Dahnil Anzar Simanjuntak poinformował o decyzji opóźnienia zakupu 12 używanych przez Katar myśliwców Mirage 2000-5 z uwagi na ograniczenia fiskalne państwa. Jednocześnie zaznaczył, że rząd zamierza zlecić modernizację samolotów Sukhoi i F-16, będących obecnie na wyposażeniu indonezyjskich sił powietrznych. Opóźnienie dotyczy umowy podpisanej w styczniu 2023 r. z czeskim koncernem zbrojeniowym Czechoslovak Group (CSG) na zakup 12 myśliwców Mirage 2000-5 za kwotę 801,68 mln USD. Samoloty miały być dostarczone w ciągu 24 miesięcy od podpisania umowy, a ich zadaniem miało być wypełnienie braków przez okres oczekiwania na 42 myśliwce Rafale, które rząd w Dżakarcie zakupił w 2022 r. za kwotę 8,1 mld USD. Na uniknięcie opóźnienia nie wpłynęła nawet decyzja prezydenta Joko Wldodo, który zdecydował się na zwiększenie o 20% wydatków na obronność kraju do końca 2024 r. do kwoty 25 mld USD.

6 stycznia: premier Laosu złożył oficjalną wizytę w Wietnamie. Sonexay Siphandone spotkał się w Hanoi z premierem Phạm Minh Chinhem, z którym omówił przyszłe kierunki współpracy ekonomicznej, wojskowej oraz partyjnej. Przedstawiciele obu stron zgodzili się na wzmocnienie współpracy z zakresu zarządzania granicami i zwalczania przestępczości międzynarodowej (zwłaszcza handlu narkotykami). Ponadto oba państwa mają pogłębiać relacje w sektorach powiązanych z finansami, infrastrukturą transportową, energetyką, turystyką i telekomunikacją. Poruszone zostały również zagadnienia dotyczące sytuacji w regionie w tym przewodnictwo Laosu w ASEAN w 2024 r., a także napięcia na Morzu Południowochińskim. Rozmowy zostały zwieńczone podpisaniem czterech porozumień dotyczących współpracy pomiędzy ministerstwami obrony z zakresu bezpieczeństwa granicznego, współpracy pomiędzy biurem rządu Wietnamu a kancelarią premiera Laosu, rozwoju infrastruktury i handlu granicznego, a także planu współpracy pomiędzy ministerstwami edukacji w 2024 r.

8 stycznia: w kolejnym ataku powietrznym w Birmie zginęło 15 osób. Według informacji medialnych w ataku powietrznym na dystrykt Tamu w Khampat Township zginęło 15 osób, a kolejnych 20 zostało rannych. Natomiast według nieoficjalnych źródeł zginęło 19 osób w tym ośmioro dzieci. Obszar, na którym doszło do ataku znajduje się pod kontrolą Ludowych Sił Obronnych (People's Defence Force), czyli organizacji walczącej z birmańską juntą, która jest uznana przez wojskowy rząd za organizację terrorystyczną.

8 stycznia: podczas trzeciej debaty kandydatów na prezydenta Indonezji poruszono kwestie związane z sytuacją na Morzu Południowochińskim oraz rolą ASEAN w utrzymaniu bezpieczeństwa w regionie. Były gubernator Jawy Środkowej Ganjar Pranowo zasugerował zawarcie tymczasowego porozumienia między zaangażowanymi stronami, aby uniknąć eskalacji sporu. Propozycja spotkała się z krytyką ze strony byłego gubernatora Dżakarty Anies Baswedana, którego zdaniem kluczową rolę w sporze na Morzu Południowochińskim powinno odegrać ASEAN, które jednak wymaga „rewitalizacji” z uwagi na coraz bardziej skomplikowane i złożone relacje pomiędzy państwami członkowskimi. Trzeci kandydat – obecny minister obrony Prabowo Subianto – największy nacisk położył na konieczność wzmocnienia systemu obrony narodowej Indonezji, mimo tego, że Indonezja nie jest oficjalnie stroną sporu na Morzu Południowochińskim.

10 stycznia: prezydent Indonezji złożył trzydniową oficjalną wizytę na Filipinach. Ferdinand Marcos Jr. spotkał się z prezydentem Joko Widodo, z którym omówił sprawę ułaskawienia Mary Jane Veloso, zatrzymanej w Indonezji za przemyt 2,6 kg heroiny w kwietniu 2023 r., a także sytuację na Morzu Południowochińskim oraz współpracę w ramach ASEAN. Przedstawiciele obu

państw podpisali również dwa protokoły ustaleń w sprawie współpracy energetycznej oraz w obszarze nauki i technologii. W kontekście współpracy z zakresu bezpieczeństwa na uwagę zasługuje osiągnięcie porozumienia dotyczącego konieczności rewizji umów poświęconych kontroli granicznej oraz wspólnych patroli granicznych na obszarach morskich.

11 stycznia: mianowany przez Laos nowy specjalny wysłannik ASEAN złożył swoją pierwszą wizytę w Birmie. W ramach tegorocznego przewodnictwa w ASEAN, Laos mianował nowego specjalnego wysłannika ASEAN do Birmy, którym został doświadczony dyplomata Alounkeo Kittikhoun. Pracował w kancelarii premiera Laosu, a także pełnił funkcję ambasadora Laosu przy ONZ oraz wiceministra spraw zagranicznych. Podczas swojej pierwszej wizyty w Birmie Alounkeo Kittikhoun spotkał się z liderem junty, generałem Min Aung Hlaingiem, z którym omówił działania na rzecz zapewnienia pokoju i wewnętrznej stabilizacji państwa. Biorąc pod uwagę fakt, że nie wydano żadnego specjalnego oświadczenia w sprawie spotkania, nie są znane szczegóły dotyczące omawianych kwestii. Warto jednak zaznaczyć, że specjalny wysłannik nie spotkał się z przedstawicielami Rządu Jedności Narodowej, czyli opozycją wobec birmańskiej junty.

11 stycznia: były premier Tajlandii przebywający w więzieniu może pozostać na oddziale szpitalnym. Departament więziennictwa poinformował, że Thaksin Shinawatra, skazany na karę ośmiu lat pozbawienia wolności za nadużycie władzy, może kontynuować odbywanie kary na oddziale szpitalnym z uwagi na jego zły stan zdrowia. Należy zaznaczyć, że były premier i założyciel rządzącej partii Pheu Thai został ułaskawiony przez króla, który skrócił jego karę do jednego roku pozbawienia wolności, a co za tym idzie będzie mógł się ubiegać o zwolnienie warunkowe pod koniec lutego bieżącego roku.

11 stycznia: Filipiny i Wielka Brytania podpisały protokół ustaleń w sprawie współpracy z zakresu obronności. Przedstawiciele obu państw podpisali protokół ustaleń dotyczący zacieśnienia współpracy w ciągu kolejnych pięciu lat pomiędzy ministerstwami obrony, w takich obszarach jak edukacja i szkolenia, realizacja misji pokojowych oraz humanitarnych, a także badania i rozwój sprzętu wojskowego oraz technologii militarnych.

11 stycznia: Niemcy zobowiązały się do zacieśnienia współpracy z Filipinami na Morzu Południowochińskim. Po spotkaniu w Manili z filipińskim ministrem spraw zagranicznych Enrique A. Manalo, minister spraw zagranicznych Niemiec Annalena Charlotte A. Baerbock poinformowała o planach utworzenia mechanizmów umożliwiających wzmocnienie współpracy z Filipinami oraz ASEAN na Morzu Południowochińskim. Minister Manalo potwierdził, iż wśród tematów rozmów pojawiły się możliwości niemieckiego wsparcia dla filipińskiej straży przybrzeżnej, która ma otrzymać co najmniej

cztery drony, będące częścią pakietu pomocy o wartości 141 mln USD. Drony będą przekazane za pośrednictwem Niemieckiej Agencji Współpracy Międzynarodowej (German Agency for International Cooperation, GIZ), która w 2022 r. dostarczyła Filipinom dwa drony Trinity F90+, zdolne do realizowania misji przez 60 min na wysokości 120 m, co pozwala na nadzór obszaru o powierzchni 300 ha.

12 stycznia: minister spraw zagranicznych Niemiec złożyła wizytę w Malezji. Podczas pobytu w Malezji, Annalena Baerbock spotkała się z premierem Anwarem Ibrahimem oraz swoim malezyjskim odpowiednikiem Datuk Seri Mohamadem Hasanem, z którymi omówiła kwestie związane z dalszym rozwojem współpracy ekonomicznej. Malezja jest głównym partnerem gospodarczym Niemiec spośród państw Azji Południowo-Wschodniej, a współpraca cały czas się rozwija. W ciągu jedenastu miesięcy 2023 r. dwustronna wymiana handlowa wzrosła o 7,2% w porównaniu do analogicznego okresu z 2022 r. Wśród tematów pomiędzy przedstawicielami obu państw znalazła się także kwestia konfliktu na Bliskim Wschodzie pomiędzy Izraelem i palestyńskim Hamasem. Malezja jest jednym z głównych krytyków działań Izraela w Palestynie, o czym może świadczyć duża liczba protestów społecznych w tej sprawie jak i poparcie rządu dla skargi RPA do Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości w Hadze przeciwko Izraelowi, który jest oskarżany o ludobójstwo.

12 stycznia: Indonezja i Wietnam zgodziły się na współpracę w sektorze rybołówstwa. Minister gospodarki morskiej i rybołówstwa Indonezji Sakti Wahyu Trenggono oraz minister rolnictwa i rozwoju wsi Wietnamu Le Minh Hoan podjęli decyzję o zacieśnieniu współpracy z zakresu rybołówstwa. Przedstawiciele obu państw zgodzili się również współpracować na rzecz zwalczania nielegalnych, nieraportowanych i nieuregulowanych połowów, zwiększenia potencjału zasobów ludzkich w sektorze rybołówstwa oraz wymiany danych, technologii i ekspertów związanych z rybołówstwem. Indonezja potwierdziła także, iż nie będzie zatrzymywać wietnamskich statków rybackich prowadzących nielegalne połowy.

12 stycznia: minister spraw zagranicznych Niemiec spotkała się ze swoim odpowiednikiem w Singapurze. Annalena Baerbock spotkała się z Vivianem Balakrishnanem w ramach roboczej wizyty, podczas której podsumowali stosunki dwustronne włącznie ze współpracą ekonomiczną. Niemcy są największym partnerem Singapuru pod względem handlu towarami spośród państw członkowskich Unii Europejskiej. Z kolei w Singapurze działa ponad 2200 niemieckich firm w sektorach chemikaliów, półprzewodników, motoryzacyjnym, inżynieryjnym, opieki zdrowotnej oraz logistyki.

12 stycznia: prezydent Indonezji złożył oficjalną wizytę w Wietnamie.

Rozmowy Joko Widodo z jego wietnamskim odpowiednikiem Vo Van Thuongiem w Hanoi zostały zdominowane przez kwestie dotyczące napięć na Morzu Południowochińskim oraz współpracy ekonomicznej. Liderzy obu państw podkreślili kluczowe znaczenie pokoju, stabilności, bezpieczeństwa i swobody żeglugi na Morzu Południowochińskim, a także zgodzili się co do przyspieszenia negocjacji w sprawie Kodeksu Postępowania, który będzie merytoryczny, skuteczny oraz zgodny z prawem międzynarodowym. Zwieńczeniem spotkania było podpisanie dwóch protokołów ustaleń poświęconych współpracy w obszarze technologii informacyjnych oraz komunikacji. Prezydent Thuong wyraził jednocześnie chęć wzmocnienia handlu dwustronnego i zwiększenia jego wartości do 15 mld USD rocznie (w ubiegłym roku osiągnięto wynik 14,1 mld USD). Prezydent Widodo złożył również wizytę w fabryce produkującej pojazdy elektryczne na północy Wietnamu, będącej własnością producenta samochodów VinFast, który we wrześniu 2023 r. zapowiedział plan inwestycji 1,2 mld USD w indonezyjski rynek samochodowy. W kontekście wizyty prezydenta Indonezji na uwagę zasługuje brak spotkania z Sekretarzem Generalnym Komunistycznej Partii Wietnamu Nguyenem Phu Trongiem, który zazwyczaj bierze udział w oficjalnych spotkaniach z liderami obcych państw. Nie był on również obecny przy okazji wizyty premiera Laosu w Wietnamie kilka dni wcześniej. Najprawdopodobniej jest to spowodowane jego złym stanem zdrowia.

12 stycznia: dwóch byłych ministrów Wietnamu zostało skazanych w aferze wokół testów na koronawirusa.

W centrum skandalu znajdowała się prywatna firma medyczna Viet A Technology Corp, którą oskarżono o zмовę z urzędnikami państwowymi w sprawie produkcji zestawów testów na obecność COVID-19 dla służby zdrowia, które były sprzedawane po zawyżonych cenach. Były minister zdrowia Nguyen Thanh Long został skazany na 18 lat więzienia za przyjęcie łapówek o wartości 2,25 mln USD, natomiast były minister nauki i technologii Chu Ngoc Anh, został skazany na trzy lata więzienia za uchybienia w zarządzaniu. Z kolei założyciel i dyrektor naczelny Viet A Phan Quoc Viet został skazany na 29 lat więzienia, oprócz innej kary 25 lat pozbawienia wolności, zasądzonej w odrębnym procesie pod koniec grudnia 2023 r. Kolejne wyroki od 18 miesięcy w zawieszeniu do 15 lat pozbawienia wolności zapadły w sprawach 35 innych urzędników, odpowiedzialnych za kontrolę rozprzestrzeniania się pandemii koronawirusa w miastach i prowincjach Wietnamu.

12 stycznia: Malezja i Singapur podpisały protokół ustaleń w sprawie rozwoju specjalnej strefy ekonomicznej Johor-Singapur (Johor-Singapore Special Economic Zone, JSSEZ). W ramach JSSEZ przedsiębiorstwa będą mogły korzystać z szeregu ułatwień, polegających na ulgach podatkowych, zdigitalizowanym systemie odprawy towarów, możliwości podróży bez paszportu oraz uproszczonym systemie ubiegania się o zezwolenia i licencje

wymaganych do prowadzenia działalności. Według wstępnych informacji ostateczna umowa finalizująca JSSEZ ma zostać podpisana między państwami w czwartym kwartale 2024 r.

14 stycznia: prezydent Indonezji złożył wizytę w Brunei. Podczas swojej wizyty w Brunei Joko Widodo wziął udział w ślubie księcia Abdula Mateena (czwartego syna sułtana Hassanala Bolkiaha, będącego szóstą osobą w kolejce do tronu) z Anishą Rosnah Isa-Kalebic, a także forum biznesowym. W ramach forum prezydent Widodo spotkał się z przedstawicielami firm z Brunei, które są zainteresowane inwestycjami w nową stolicę Indonezji – Nusantarę. Brunei było ostatnim z trzech państw członkowskich ASEAN, które odwiedził prezydent Indonezji w ramach styczniowej podróży.

15 stycznia: malezyjska agencja ds. egzekwowania prawa morskiego odebrała nowy statek patrolowy. Nowy statek patrolowy o tymczasowej nazwie OPV1 jest pierwszą z trzech jednostek tej klasy, który został wyprodukowany w Malezji przez stocznnię TH Heavy Engineering Berhad na podstawie projektu OPV 1800 Damena. Wszystko wskazuje na to, że nowa jednostka przyjmie nazwę KM Tun Fatimah, ponieważ tak właśnie figuruje w systemie automatycznej identyfikacji. Statek OPV1 o długości 83 m i szerokości 13,7 m może pomieścić 70 członków załogi. Jego prędkość maksymalna wynosi 21 węzłów i może realizować misje na otwartym morzu przez 21 dni. Głównym uzbrojeniem OPV1 jest działko 30 mm Mk44 Bushmaster II zamontowane w zdalnie sterowanym systemie uzbrojenia SMASH firmy Aselsan. Inne wyposażenie obejmuje radary działające w pasmach X i S, lądowisko dla helikopterów oraz systemy umożliwiające obsługę bezzałogowych statków powietrznych. Dodatkowo może przewozić na swoim pokładzie do dwóch pontonów ze sztywnym kadłubem i szybką jednostką przechwytyjącą. Jednostka będzie stacjonować w Kuching w stanie Sarawak, skąd będzie realizować misje na Morzu Południowochińskim. Przekazanie OPV1 odbyło się z opóźnieniem wynoszącym 16 miesięcy. Pierwotnie wszystkie trzy jednostki miały zostać wyprodukowane w 2020 r., ale po przejęciu stoczni przez malezyjskie ministerstwo finansów i w związku z trudnościami z zabezpieczeniem odpowiednich środków finansowych dostawa statków była konsekwentnie opóźniana w czasie. Kłopoty finansowe stoczni oraz możliwość jej dobrowolnej likwidacji poddają w wątpliwość realizację budowy dwóch kolejnych jednostek.

15 stycznia: Filipiny zamierzają rozbudować infrastrukturę na kontrolowanych przez siebie spornych obiektach na Morzu Południowochińskim. Dowódca filipińskich sił zbrojnych, generał Romeo Brawner, poinformował o planach wzmocnienia i rozbudowy infrastruktury na wszystkich dziewięciu obiektach geograficznych, będących pod kontrolą Filipin, aby było na nich możliwe stacjonowanie żołnierzy. Wśród nich znajduje się

przede wszystkim Wyspa Thitu oddalona o 480 km od prowincji Palawan, a także posterunek na wraku statku BRP Sierra Madres w pobliżu płycizny Second Thomas, który ma być wyposażony w sprzęt do odsalania wody morskiej.

15 stycznia: zbrojne ugrupowania mniejszości etnicznych w Birmie przejęły kontrolę nad kolejnymi posterunkami junty w kraju. Tym razem przedstawiciele Armii Arakanu (Arakan Army) poinformowali o zdobyciu kontroli na miastem Paletwa w stanie Chin, znajdującym się około 20 km od granicy z Bangladeszem. Ponadto przejęto kontrolę nad sześcioma bazami wojskowymi junty wzdłuż granicy z indyjskim stanem Mizoram.

17 stycznia: tajska aktywistka usłyszała kolejny wyrok skazujący za obrazę majestatu monarchii. Prawniczka i aktywistka na rzecz praw człowieka Arnon Nampa, która odsiaduje od września 2023 r. wyrok czterech lat pozbawienia wolności za krytyczne uwagi pod adresem monarchii ogłoszone na wiecu w 2020 r. usłyszała kolejny wyrok czterech lat więzienia. Tym razem kara dotyczy obelg pod adresem monarchii, które zostały zawarte w poście na mediach społecznościowych. W związku z tym aktywistka będzie musiała spędzić w więzieniu łącznie osiem lat. Przeciwko Arnon Nampie toczy się jeszcze 12 innych postępowań i wszystkie dotyczą obrazy monarchii, albowiem była jednym z liderów protestów wzywających do reformy monarchii w Tajlandii. Ostatni wyrok jest dużym ciosem dla partii Move Forward (Krok Naprzód), która w ubiegłorocznych wyborach wniosowała o usunięcie z kodeksu karnego przepisów penalizujących obrazę króla oraz monarchii. W obliczu silnej opozycji ze strony ugrupowań politycznych powiązanych z konserwatystami oraz wojskiem, liderowi Move Forward nie udało się uzyskać wystarczającej większości, aby objąć stanowisko premiera i stanąć na czele rządu.

18 stycznia: Kambodża i Węgry zakończyły drugą rundę negocjacji na temat zacieśnienia współpracy gospodarczej. Drugie posiedzenie wspólnego komitetu do spraw współpracy gospodarczej Kambodża-Węgry w Budapeszcie przyniosło kolejne ustalenia związane z pobudzeniem handlu dwustronnego oraz inwestycji. Dzięki koordynacji działań udało się osiągnąć wzrost wymiany handlowej o 9,53% w ciągu jedenastu miesięcy 2023 r. w porównaniu do analogicznego okresu z 2022 r. Wśród głównych towarów importowanych przez Węgry znalazła się odzież, obuwie, ryż, zboże, warzywa, tytoń oraz produkty farmaceutyczne. Z kolei Kambodża importowała chemię organiczną, produkty mleczne, przetworzone produkty mięsne, ryby i zboże. Posiedzenia wspólnego komitetu są organizowane od 2021 r. i już zaplanowano kolejne spotkanie na przyszły rok.

18 stycznia: Filipiny wprowadziły tymczasowy zakaz importu drobiu z Japonii. Ministerstwo rolnictwa Filipin podjęło decyzję o wprowadzeniu zakazu

importu drobiu z powodu wykrycia przypadków ptasiej grypy z Japonii, a także z Kalifornii oraz Ohio ze Stanów Zjednoczonych oraz Belgii i Francji.

19 stycznia: Filipiny i Kanada zacieśniają współpracę z zakresu bezpieczeństwa. Minister obrony Filipin Gilbert Teodoro oraz ambasador Kanady David Hartman podpisali protokół ustaleń o zacieśnieniu współpracy obronnej. Szczegóły porozumienia nie zostały ujawnione, ale wcześniejsze doniesienia medialne donosiły o możliwości rozpoczęcia negocjacji w sprawie umowy regulującej pobyt żołnierzy (visiting forces agreement, VFA), czyli analogicznej umowy, którą Filipiny zawarły już ze Stanami Zjednoczonymi i Australią.

19 stycznia: niemal 300 birmańskich żołnierzy przekroczyło granicę z Indiami. Ofensywa zbrojnych ugrupowań mniejszości etnicznych, między innymi Armii Arakanu, wymierzona w birmańskie wojsko doprowadziła do ucieczki 276 żołnierzy do Indii. Ewakuacja żołnierzy z miasta Aizawl (stolicy stanu Mizoram) została zrealizowana przez dwa birmańskie samoloty. Jest to kolejny dowód na rosnącą przewagę ugrupowań sprzeciwiających się rządowi birmańskiej junty, która przejęła władzę w kraju w wyniku zamachu stanu.

24 stycznia: Filipiny wdrażają koncepcję kompleksowej obrony archipelagowej w obrębie wyłącznej strefy ekonomicznej na Morzu Południowochińskim. Minister obrony Gilberto Teodoro Jr. poinformował o wdrożeniu nowej koncepcji mającej na celu zagwarantowanie bezpieczeństwa obywatelom Filipin oraz korporacjom posiadającym rządowe upoważnienie podczas prowadzenia badań oraz eksploracji zasobów naturalnych w wyłącznej strefie ekonomicznej państwa oraz na innych obszarach podlegających filipińskiej jurysdykcji. Koncepcja opiera się na zaangażowaniu sił zbrojnych do ochrony tych obszarów i zapewnienia wsparcia w przypadku zagrożeń, np. ze strony piratów lub międzynarodowych przestępców. Minister zaznaczył jednak, że realizacja koncepcji będzie wymagała zakupu nowego sprzętu oraz zwiększenia możliwości sił zbrojnych.

23 stycznia: filipiński rząd nie będzie współpracował w sprawie dochodzenia Międzynarodowego Trybunału Karnego (MTK) dotyczącego kampanii antynarkotykowej zainicjowanej przez Rodrigo Duterte. Prezydent Ferdinand Marcos Jr. poinformował, że zespół śledczych z Międzynarodowego Trybunału Karnego może prowadzić swoje działania na terytorium Filipin, ale rząd nie będzie z nim współpracował w jakiegokolwiek formie. MTK bada sprawę kampanii antynarkotykowej rozpoczętej przez byłego prezydenta Rodrigo Duterte, w ramach której według danych policji zamordowano 6200 przestępców, ale zgodnie z danymi agencji pozarządowych zajmujących się prawami człowieka ofiar mogło być zdecydowanie więcej.

24 stycznia: Trybunał Konstytucyjny Tajlandii orzekł na korzyść byłego lidera partii Krok Naprzód (Move Forward Party). Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że Pita Limjaroenrat nie posiadał udziałów w przedsiębiorstwie medialnym w trakcie kandydowania w ubiegłorocznych wyborach (co jest niezgodne z prawem), ponieważ firma iTV Plc przestała być organizacją medialną w marcu 2007 r., kiedy rząd pozbawił ją licencji upoważniającej do transmisji. Pita Limjaroenrat odziedziczył udziały w iTV Plc w ramach spadku po swoim ojcu i to właśnie z tego powodu jego mandat poselski został zawieszony w lipcu 2023 r. Wyrok trybunału umożliwi Picie powrót do parlamentu i ponowne rozpoczęcie pracy parlamentarzysty.

27 stycznia: minister spraw zagranicznych Singapuru złożył oficjalną wizytę w Laosie. Vivian Balakrishnan w rozmowie z premierem Laosu Sonexay'em Siphandonem zapowiedział gotowość Singapuru do ścisłej współpracy z Laosem na rzecz maksymalizacji potencjału gospodarczego tego kraju za pośrednictwem szkoleń i współpracy edukacyjnej, a także sprzedaż uprawnień do emisji dwutlenku węgla. Wsparcie Singapuru może się okazać kluczowe albowiem Laos zmagają się ze spowolnieniem wzrostu gospodarczego, rosnącym zadłużeniem oraz inflacją, która utrzymuje się na poziomie 31,2%. Z kolei Laos może zaoferować dostęp do swoich bogatych złóż metali ziem rzadkich, a także zwiększyć eksport żywności do Singapuru. Oba państwa już współpracują w ramach projektu integracji energetycznej Laos-Tajlandia-Malezja-Singapur, za pośrednictwem którego Singapur może zakupić 100 MW energii produkowanej przez elektrownie wodne w Laosie w ciągu dwóch lat. Obecnie trwają rozmowy nad rozszerzeniem projektu pomiędzy czterema państwami członkowskimi ASEAN.

29 stycznia: prezydent Filipin zatwierdził nowy plan modernizacji sił zbrojnych. Ferdinand Marcos Jr. zaakceptował zaktualizowany plan modernizacji sił zbrojnych „Re-Horizon 3”, który przewiduje zakup sprzętu o wartości ponad 35,5 mld USD w ciągu najbliższych dziesięciu lat. Nowy plan zastępuje Horizon 3, czyli trzeci i ostatni etap modernizacji sił zbrojnych, który miał się rozpocząć w ubiegłym roku i obowiązywać do 2028 r. Zmiany były skutkiem problemów finansowych państwa oraz wynikającymi z nich zaległościami dotyczącymi poprzednich etapów programu Horizon. Minister obrony Gilberto Teodoro Jr. poinformował, że Re-Horizon 3 będzie skupiał się na podniesieniu zdolności sił zbrojnych z zakresu łączności, działań wywiadowczych oraz możliwości odstraszenia zarówno w domenie morskiej jak i powietrznej. Będzie on również stanowił fundament niedawno ogłoszonej „koncepcji kompleksowej obrony archipelagu”. W ramach budżetu na 2024 ministerstwo obrony otrzymało 4,9 mld USD z czego 709,7 mln USD zostanie przeznaczone na zakup nowego sprzętu.

29 stycznia: Birma wysłała wyższego rangą urzędnika na szczyt ministrów spraw zagranicznych ASEAN w Laosie. W związku z zakazem udziału przedstawicieli birmańskiej junty w oficjalnych spotkaniach organizowanych na wysokim szczeblu przez ASEAN, w szczycie ministrów spraw zagranicznych ASEAN w Laosie wzięła udział stała sekretarz w ministerstwie spraw zagranicznych Marlar Than Htaik. Tym samym pierwszy raz od trzech lat Birma wysłała swojego przedstawiciela do udziału w wydarzeniu. Niemniej jednak kryzys polityczny i humanitarny w Birmie od czasu zamachu stanu z lutego 2021 r. pogłębił się, a eskalacja starć zbrojnych doprowadziła do zwiększenia liczby osób przesiedlonych do 2,6 mln. Ponadto organizacje przestępcze wykorzystały wewnątrz kryzys w państwie do zwiększenia produkcji narkotyków oraz zintensyfikowania aktywności w obszarze oszustw internetowych.

30 stycznia: prezydent Filipin złożył dwudniową wizytę w Wietnamie. Podczas wizyty prezydenta Ferdinanda Marcosa Jr. w Hanoi doszło do podpisania dwóch protokołów ustaleń z zakresu zapobiegania i zarządzania incydentami na Morzu Południowochińskim oraz współpracy morskiej. Na mocy drugiego porozumienia dojdzie do rozwoju wspólnego komitetu straży przybrzeżnych, którego celem będzie wzmocnienie wzajemnego zaufania oraz analiza wspólnych interesów dotyczących funkcjonowania obu formacji. Jest to bardzo ważny ruch, który kładzie podwaliny pod konsolidację pozycji obu państw w sporze na Morzu Południowochińskim wobec ekspansjonistycznej polityki Chin w regionie. Przedstawiciele straży przybrzeżnych podpisali także protokół ustaleń w sprawie utworzenia gorącej linii. Do tej pory Filipiny posiadały taką formę komunikacji tylko z Chinami. W kontekście sytuacji na Morzu Południowochińskim na szczególną uwagę zasługuje wypowiedź prezydenta Filipin, który stwierdził, że odrębny kodeks postępowania na Morzu Południowochińskim pomiędzy Filipinami i Wietnamem jest niemal gotowy („pretty much there”). Dokument zakłada między innymi wspólne patrole i ćwiczenia straży przybrzeżnych z obu państw w 2024 r. Finalizacja tego porozumienia stanowiłaby bardzo duży przełom w sporze na Morzu Południowochińskim, ponieważ powstałaby alternatywa dla negocjowanego od wielu lat kodeksu postępowania pomiędzy Chinami i ASEAN. Wszystko wskazuje na to, że relacje dwustronne między państwami są bardzo dobre. Może o tym świadczyć fakt, że w spotkaniu z prezydentem Vo Van Thuongiem, Ferdinand Marcos Jr. podkreślił, iż Wietnam pozostaje strategicznym partnerem Filipin w regionie. Oprócz porozumień związanych ze współpracą morską, przedstawiciele obu państw podpisali również umowę o współpracy z zakresu handlu ryżem, na mocy której Wietnam zobowiązał się do eksportu 1,5-2 mln ton metrycznych rocznie przez okres pięciu lat po preferencyjnych cenach. Filipiny zamierzają jednak rozszerzyć współpracę gospodarczą z Wietnamem, o

czym świadczy deklaracja o chęci zwiększenia wartości dwustronnej wymiany handlowej z 7 mld USD do 10 mld USD.

30 stycznia: Tajlandia zamierza zakupić samoloty bojowe za kwotę 538 mln USD. Siły powietrzne Tajlandii powołały komitet, który ma podjąć decyzję w sprawie zakupu nowych myśliwców. Rozważany jest zakup samolotów F-16 Block 70 produkowanych przez amerykańską firmę Lockheed Martin Corp. lub szwedzkich samolotów Gripen E produkowanych przez przedsiębiorstwo Saab. Zakup myśliwców będzie realizowany w co najmniej kilku etapach, co może potrwać od siedmiu do dziesięciu lat.

31 stycznia: kara więzienia byłego premiera Malezji została skrócona o połowę. Komisja do spraw ułaskawień podjęła decyzję o obniżeniu kary Byłego premiera Najiba Razaka, skazanego za korupcję w aferze wokół państwowego funduszu inwestycyjnego 1MDB, z 12 lat pozbawienia wolności do 6 lat. Dodatkowo obniżono jego karę finansową, która pierwotnie wynosiła 44,4 mln USD, ale nie podano informacji do jakiej konkretnie kwoty. Do częściowego ułaskawienie królewskie doszło po dwóch latach od rozpoczęcia odbywania kary więzienia. W świetle nowych decyzji, Najib Razak powinien opuścić więzienie w 2028 r., ale w przypadku dobrego sprawowanie będzie mógł wyjść na wolność już w sierpniu 2026 r. Ułaskawienie byłego premiera było jedną z ostatnich decyzji podjętych przez króla Abdullaha Ri'ayatuddina, który został zastąpiony przez sułtana Ibrahima Iskandara.

31 stycznia: w Malezji doszło do zaprzysiężenia nowego króla. Władca Johoru, 65-letni sułtan Ibrahim Iskandar, został zaprzysiężony w Istana Negara na 17. króla Malezji. Ibrahim Iskandar będzie malezyjskim królem przez okres pięciu lat, po czym jego następcą zostanie wybrany spośród przedstawicieli dziewięciu królewski rodów. Zgodnie z wywiadem udzielonym w listopadzie 2023 r. priorytetowymi zadaniami nowego króla będzie walka z korupcją. W tym celu ma być złożona propozycja, aby rządowa agencja antykorupcyjna podlegała bezpośrednio pod króla. Nowy monarcha ma również w planach wsparcie działań zorientowanych na wznowieniu prac nad budową linii szybkiej kolei łączącej Kuala Lumpur z Singapurem.

31 stycznia: Trybunał Konstytucyjny Tajlandii wydał orzeczenie w sprawie kontrowersyjnego postulatu partii Krok Naprzód (Move Forward Party). Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że partia Krok Naprzód, która zdobyła największą liczbę głosów w ubiegłorocznych wyborach, naruszyła konstytucję wzywając do zmiany art. 112 kodeksu karnego, penalizującego obrazę majestatu króla i monarchii karą pozbawienia wolności do 15 lat. Między innymi to właśnie ten postulat stanął na drodze partii Krok Naprzód do utworzenia rządu w 2023 r. Trybunał w swoim orzeczeniu wezwał liderów ugrupowania do porzucenia planu zmiany art. 112.

31 stycznia: gospodarka Filipin rozwijała się w 2023 r. najszybciej spośród państw członkowskich ASEAN. Filipiny prześcignęły Wietnam i Malezję pod względem tempa rozwoju gospodarczego. PKB Filipin wzrosło o 5,6%, tymczasem PKB Wietnamu wzrosło o 5,05%. Z kolei Malezja, której PKB wzrosło o rekordowe 8,7% w 2022 r., odnotowała w 2023 r. wzrost na poziomie około 3,8%. Rząd w Manili przewiduje, że w 2024 r. Filipiny najprawdopodobniej utrzymają pozycję lidera w regionie i wzrost PKB kraju wyniesie w okolicach 6,5-7,5%.

KOMENTARZ

W ramach swojej pierwszej oficjalnej podróży zagranicznej w 2024 r., prezydent Filipin odwiedził Wietnam, który podobnie jak Filipiny jest jedną ze stron sporu na Morzu Południowochińskim. Oba państwa prezentują jednak różne postawy wobec ekspansjonistycznej polityki Chin, a co za tym idzie utworzenie wspólnego frontu wymierzonego w Pekin może być trudniejsze do zrealizowania niż mogłoby się wydawać.

W ramach serii spotkań prezydenta Ferdinanda Marcosa Jr. w Hanoi poruszono szereg tematów związanych z gospodarką, handlem oraz inwestycjami. Przedstawiciele obu państw podpisali umowę o współpracy z zakresu handlu ryżem, na mocy której Wietnam zobowiązał się do eksportu 1,5-2 mln ton metrycznych rocznie przez okres pięciu lat po preferencyjnych cenach. Z kolei Filipiny zamierzają rozszerzyć współpracę gospodarczą z Wietnamem poprzez zwiększenie dwustronnej wymiany handlowej z 7 mld USD do 10 mld USD rocznie. Choć zagadnienia dotyczące współpracy ekonomicznej były ważnym elementem wizyty państwowej, to największą uwagę mediów skupiły doniesienia związane z zacieśnieniem dwustronnej współpracy morskiej.

Obie strony podpisały dwa protokoły ustaleń z zakresu zapobiegania i zarządzania incydentami na Morzu Południowochińskim oraz współpracy morskiej. Na tej podstawie ma dojść do wznowienia prac wspólnej komisji do spraw współpracy morskiej i oceanicznej na szczeblu wiceministerialnym. Ponadto strona filipińska wyszła z inicjatywą opracowania wspólnie z Wietnamem wniosku w sprawie granic szelfu kontynentalnego do Komisji Narodów Zjednoczonych ds. Granic Szelfu Kontynentalnego (UN Commission on the Limits of the Continental Shelf, UNCLCS). Warto zaznaczyć, że podobny wniosek Wietnam złożył razem z Malezją w 2009 r. Wniesienie kolejnego wniosku do UNCLCS przez państwa członkowskie ASEAN, będące stronami sporu na

Morzu Południowochińskim, stanowiłoby jednoznaczne podważenia chińskich roszczeń wyrażonych za pośrednictwem tzw. linii dziewięciu kresek, jako niezgodnych z konwencją ONZ o prawie morza (UN Convention on the Law of the Sea, UNCLOS). W tym kontekście na uwagę zasługuje również wypowiedź prezydenta Filipin, który stwierdził, że odrębny kodeks postępowania na Morzu Południowochińskim pomiędzy Filipinami i Wietnamem jest niemal gotowy („prettty much there”). Dokument zakłada między innymi wspólne patrole i ćwiczenia straży przybrzeżnych z obu państw w 2024 r. Oprócz tego, przedstawiciele straży przybrzeżnych podpisali protokół ustaleń w sprawie utworzenia gorącej linii. Do tej pory Filipiny posiadały taką formę komunikacji w sytuacjach kryzysowych tylko z Chinami.

Głównym celem ustaleń z Hanoi była budowa zaufania i złagodzenie napięć pomiędzy państwami wokół sytuacji na Morzu Południowochińskim. W maju ubiegłego roku wietnamski rząd skrytykował działania zarówno Chin jak i Filipin na spornych obszarach wokół archipelagu Spratly. W przypadku Filipin chodziło o rozmieszczenie boi nawigacyjnych na wodach wyłącznej strefy ekonomicznej Filipin, do których rości sobie prawa Wietnam. Z kolei filipińskie media krytycznie komentowały wietnamską rozbudowę i militaryzację sztucznych wysp na Morzu Południowochińskim.

Rezultaty wizyty Ferdinanda Marcosa Jr. w Wietnamie z pewnością należy uznać za konsolidację relacji dwustronnych, zwłaszcza w obszarze morskim. Niemniej jednak jest zdecydowanie za wcześnie, aby mówić o konsolidacji dwóch państw wobec ekspansjonistycznej polityki Pekinu na Morzu Południowochińskim. Wraz z przejściem władzy w kraju przez Marcosa Jr., Filipiny postawiły na wzmocnienie współpracy ze Stanami Zjednoczonymi z zakresu bezpieczeństwa oraz stanowcze przeciwstawianie się chińskiej asertywności. Powyższe działania zostały uzupełnione rozbudową współpracy z sojusznikami amerykańskimi, takimi jak Japonia, Australia czy Kanada, co może prowadzić do różnych konfiguracji nowych, nieformalnych formatów minilateralnych, których główną osią będą Stany Zjednoczone. Tymczasem Wietnam prowadzi zdecydowanie bardziej zrównoważoną i pragmatyczną politykę zagraniczną. Rząd w Hanoi unika działań mogących prowadzić do eskalacji napięć na Morzu Południowochińskim oraz negatywnie wpłynąć na stosunki pomiędzy Hanoi i Pekinem. Zamiast tego Wietnam skupia się na takich obszarach relacji dwustronnych, gdzie jest możliwy rozwój współpracy. Mogą o tym chociażby świadczyć rezultaty wizyty przewodniczącego Xi Jinpinga w Wietnamie z grudnia 2023 r., podczas której wietnamski rząd wyraził zgodę na budowanie z Chinami „wspólnoty dla przyszłości” (Community of Shared Future). Reasumując Wietnam nie będzie skłonny poświęcić rezultatów swojej „bambusowej dyplomacji”, polegającej na budowie dobrych relacji zarówno z Chinami jak i Stanami Zjednoczonymi, żeby w bardziej bezpośredni sposób wesprzeć

stanowczą politykę Manili wobec Pekinu. Z kolei administracja Ferdinanda Marcosa Jr. zdecydowała się na jednoznaczne opowiedzenie w kwestiach dotyczących bezpieczeństwa się po stronie amerykańskiej oraz regionalnych sojuszników Stanów Zjednoczonych w regionie. Dlatego Filipiny nie mogą sobie teraz pozwolić na złagodzenie postawy względem chińskiej ekspansji na Morzu Południowochińskim.

II. STOSUNKI BILATERALNE CHIN Z PAŃSTWAMI ASEAN

2 stycznia: od marca Chiny i Tajlandia znoszą obowiązek wizowy wobec swoich obywateli. Premier Tajlandii Srettha Thavasin poinformował o stałym zniesieniu obowiązku wizowego dla obywateli Chin od marca bieżącego roku, po tym jak we wrześniu 2023 r. wprowadzono tymczasowe regulacje obowiązujące do lutego 2024 r. Ministerstwo spraw zagranicznych Chin przyznało, że oba państwa zacieśniają współpracę mającą na celu usprawnienie wymiany międzyludzkiej poprzez wzajemne zniesienie obowiązku wizowego. Gospodarka Tajlandii jest w dużym stopniu uzależniona od sektora turystycznego, a co za tym idzie większy napływ turystów z Chin przyczyni się do rozwoju gospodarczego państwa. Według danych rządowych w 2023 r. Tajlandię odwiedziło 28 mln zagranicznych turystów, generując zyski w wysokości 34,6 mld USD. Najwięcej turystów przyjechało do Tajlandii z Malezji (4,5 mln), natomiast Chiny uplasowały się na drugim miejscu (3,5 mln).

2 stycznia: cywilny rząd w Birmie wezwał do ochrony chińskich przedsiębiorstw i inwestycji w kraju. Rząd Jedności Narodowej (National Unity Government, NUG) wydał oświadczenie, w którym podkreślił kluczowe znaczenie relacji z Chinami, a także wezwał do zabezpieczenia chińskich inwestycji oraz przedsiębiorstw działających na terytorium Birmy. NUG zobowiązał się do respektowania wszelkich porozumień i traktatów, w tym traktatów granicznych podpisanych pomiędzy państwami przez zamachem stanu z 2021 r. Dodatkowo cywilny rząd wyraził poparcie dla „zasady jednych Chin”, określającej status Tajwanu. Wszystko wskazuje na to, że oświadczenie miało rozwiać wątpliwości Pekinu, który może się obawiać, że chińskie interesy będą zagrożone, jeżeli zbrojne ugrupowania opozycyjne odsuną od władzy juntę.

3 stycznia: filipińskie biuro ds. rybołówstwa i zasobów wodnych (Bureau of Fisheries and Aquatic Resources, BFAR) zapowiedziało rozmieszczenie większej liczby statków na Morzu Południowochińskim. Rząd podjął decyzję o przeznaczeniu 1,4 mln USD na rzecz szkoleń oraz rozmieszczenia większej liczby statków na Morzu Południowochińskim w celu zapewnienia bezpieczeństwa w

trakcie wykonywania połowów przez filipińskich rybaków na spornych obszarach Morza Południowochińskiego, między innymi w okolicach płycizny Scarborough.

4 stycznia: Chiny zgłosiły swój protest w sprawie birmańskiego ostrzału, w wyniku którego ucierpieli obywatele ChRL z miasteczka położonego w pobliżu granicy między państwami. Rzecznik chińskiego ministerstwa spraw zagranicznych Wang Wenbin wyraził ubolewanie z powodu ostrzału artyleryjskiego, będącego skutkiem walk pomiędzy birmańską juntą a zbrojnymi ugrupowaniami mniejszości etnicznych, które toczą się na obszarze przygranicznym z Chinami. W wyniku ostrzału zostało rannych pięć osób. Rząd w Pekinie po raz kolejny zwrócił się do wszystkich stron konfliktu w Birmie o wstrzymanie działań zbrojnych i deeskalacji.

5 stycznia: Filipiny pozostają otwarte na dyplomatyczne rozmowy z Chinami w sprawie sytuacji na Morzu Południowochińskim. W odpowiedzi na uwagi rzecznika chińskiego ministerstwa spraw zagranicznych, który określił wspólny patrol Filipin i Stanów Zjednoczonych na Morzu Południowochińskim działaniami „prowokacyjnymi” oraz „nieodpowiedzialnymi”, filipiński doradca do spraw bezpieczeństwa narodowego Eduardo Ano stwierdził, iż rząd w Manili cały czas jest gotowy na dyplomatyczne rozmowy z Pekinem w celu rozwiązania sporów. Zdaniem Ano pokojowy dialog oraz przestrzeganie prawa międzynarodowego umożliwi wypracowanie rozwiązania spornych kwestii.

9 stycznia: jeden z największych statków chińskiej straży przybrzeżnej zrealizował patrol w pobliżu wietnamskich pól naftowych i gazowych na spornym obszarze Morza Południowochińskiego. Jednostka chińskiej straży przybrzeżnej o numerze 5901 wpłynęła na wody wyłącznej strefy ekonomicznej Wietnamu na zachód od Vanguard Bank, gdzie była obecna od grudnia 2023 r. do stycznia bieżącego roku. Obszar wokół Vanguard Bank na Morzu Południowochińskim jest bardzo często przedmiotem poważnych napięć w chińsko-wietnamskich relacjach, czego przykładem są wydarzenia z lipca 2019 r.

12 stycznia: chińskie mediacje doprowadziły do zawieszenia broni pomiędzy birmańską juntą a zbrojnymi ugrupowaniami mniejszości etnicznych. Rzeczniczka chińskiego ministerstwa spraw zagranicznych Mao Ning poinformowała o osiągnięciu porozumienia w sprawie zawieszenia broni pomiędzy juntą a trzema zbrojnymi organizacjami podczas rozmów pokojowych, które odbyły się w Kunmingu.

14 stycznia: Singapur pogratulował zwycięzcy wyborów prezydenckich na Tajwanie. Rzecznik ministerstwa spraw zagranicznych Singapuru pogratulował Williamowi Lai Ching-te z Demokratycznej Partii Postępowej wygranej w wyborach prezydenckich, które odbyły się 13 stycznia. Rzecznik podkreślił

jednocześnie, że rząd Singapuru konsekwentnie wspiera wszelkie działania mające na celu utrzymanie pokoju i stabilności w Cieśninie Tajwańskiej.

16 stycznia: prezydent Filipin pogratulował zwycięzcy wyborów prezydenckich na Tajwanie. Ministerstwo spraw zagranicznych Filipin opublikowało na platformie społecznościowej X (wcześniej znanej jako Twitter) oświadczenie prezydenta Ferdinanda Marcosa Jr., w którym złożył w imieniu obywateli Filipin gratulacje Williamowi Lai Ching-te z Demokratycznej Partii Postępowej wygranej w wyborach prezydenckich. Prezydent elekt również za pośrednictwem platformy X podziękował Marcosowi Jr., a także wyraził chęć wzmocnienia współpracy ekonomicznej oraz wymiany międzyludzkiej z Filipinami. Warto zaznaczyć, że ministerstwo spraw zagranicznych Filipin podkreśliło poparcie rządu w Manili do „polityki jednych Chin”.

16 stycznia: Chiny skrytykowały Singapur oraz Filipiny za złożenie gratulacji zwycięzcy wyborów prezydenckich na Tajwanie. Rzeczniczka chińskiego ministerstwa spraw zagranicznych Mao Ning skrytykowała zarówno postawę Singapuru jak i Filipin, czyli dwóch państw członkowskich ASEAN, które pogratulowały Williamowi Lai Ching-te zwycięstwa w wyborach prezydenckich na Tajwanie. Zdaniem Pekinu tego rodzaju działania stanowią ingerencję w wewnętrzne sprawy ChRL i są sprzeczne z „zasadą jednych Chin”. Można jednak zauważyć pewne różnice w reakcji chińskiego rządu wobec obu państw. W stosunku do Singapuru wystosowano naganę dyplomatyczną (démarche), natomiast w przypadku Filipin, Chiny zdecydowały się na stanowczy protest i wezwanie filipińskiego ambasadora, któremu zakomunikowano, aby rząd w Manili „nie igrał z ogniem”. Różnice najprawdopodobniej wynikają z tego, że w przypadku Singapuru gratulacje były złożone przez rzecznika ministerstwa spraw zagranicznych, podczas gdy po stronie Filipin gratulacje złożył prezydent. Nie bez znaczenia pozostają również rosnące napięcia na przestrzeni ostatnich miesięcy na linii Manila-Pekin w związku z sytuacją na Morzu Południowochińskim.

16 stycznia: Filipiny przygotowują skargę do Stałego Trybunału Arbitrażowego w Hadze przeciwko Chinom w sprawie szkód dla środowiska naturalnego na Morzu Południowochińskim. Rzecznik ministerstwa sprawiedliwości poinformował o toczących się przygotowaniach ekspertów prawnych nad wnioskiem do trybunału arbitrażowego, dotyczącego zniszczeń środowiska naturalnego na Morzu Południowochińskim dokonanych przez aktywność ChRL. Dowody w sprawie były gromadzone od wielu lat, ale najwięcej materiału dowodowego zgromadzono w ciągu kilku ostatnich miesięcy 2023 r. Wśród nich znalazła się dokumentacja na temat zniszczenia przez Chiny raf koralowych w okolicach rafy Iroquois, a także środowiska naturalnego wokół płycizny Sabina.

16 stycznia: większość Filipińczyków popiera politykę rządu wobec Chin na Morzu Południowochińskim. Według badań opinii publicznej przeprowadzonych przez OCTA Research w grudniu 2023 r. na grupie 1200 respondentów wynika, że 61% badanych zgadza się z działaniami administracji Ferdinanda Marcosa Jr. podejmowanymi wobec Chin w sprawie napięć na Morzu Południowochińskim. Odnotowano tym samym 3% wzrost poparcia w porównaniu do analogicznych badań z trzeciego kwartału 2023 r. Tylko 8% ankietowanych stwierdziło, iż nie zgadza się z polityką rządu w tej sprawie, natomiast 31% badanych nie potrafiło jednoznacznie ocenić sytuacji.

16 stycznia: okręty chińskiej marynarki wojennej opuściły bazę marynarki wojennej Ream w Kambodży. Według zdjęć satelitarnych wykonanych przez amerykańską firmę Planet Labs, dwa chińskie statki opuściły port w bazie Ream w okolicach 15 stycznia. Chińskie okręty przyplłynęły do Kambodży na początku grudnia 2023 r. w celu realizacji programu szkoleniowego dla kambodżańskiej marynarki wojennej. Obecność chińskich statków budzi duże kontrowersje odnośnie warunków korzystania z bazy marynarki wojennej Ream przez chińskie siły zbrojne, na co szczególną uwagę zwracają Stany Zjednoczone.

17 stycznia: Kambodża zacieśnia współpracę turystyczną i kulturową z chińskim miastem Xi'an. W Chinach doszło do spotkania burmistrza Xi'anu Ye Niupinga z konsulem Kambodży Heng Poeu, w ramach którego zostały omówione plany rozwoju współpracy dwustronnej. Obie strony zobowiązały się do zwiększenia bezpośrednich połączeń lotniczych, co ma przede wszystkim zapewnić rozwój turystyki oraz wymiany kulturowej. Ponadto ułatwienia w podróży mają przyczynić się do zacieśnienia współpracy gospodarczej. Ye Niuping zadeklarował swoje pełne wsparcie dla realizacji kambodżańskiego planu działania na 2024 r. W związku z tym poinstruował podległe mu departamenty do ścisłej współpracy z konsulem generalnym.

18 stycznia: Chiny i Filipiny przeprowadziły 8. spotkanie w ramach bilateralnego mechanizmu konsultacyjnego dotyczącego Morza Południowochińskiego. W Szanghaju odbyło się kolejne spotkanie w ramach mechanizmu konsultacyjnego pod przewodnictwem zastępcy ministra spraw zagranicznych ChRL Nong Ronga oraz podsekretarz ministerstwa spraw zagranicznych Filipin Theresy Lazaro. Obie strony zgodziły się w sprawie konieczności spokojnego zarządzania napięciami na Morzu Południowochińskim poprzez rozwój mechanizmów konsultacyjnych oraz negocjacje. Przedstawiciele obu państw podkreślili, że spór na Morzu Południowochińskim nie powinien definiować relacji dwustronnych. Poruszona została również kwestia płycizny Second Thomas, będącej w ostatnich miesiącach przedmiotem największych napięć. Niemniej jednak w tej sprawie każda ze stron przedstawiła jedynie własne stanowisko. Warto zaznaczyć, że

mimo deklaracji chęci zaangażowania we wzmacnienie mechanizmów komunikacji, w sytuacjach kryzysowych strona chińska nie angażuje się w zarządzanie napięciami za pośrednictwem istniejących mechanizmów komunikacji. Oprócz zagadnień dotyczących *stricte* Morza Południowochińskiego dyplomaci podjęli decyzję o rozpoczęciu rozmów w sprawie wymiany akademickiej oraz wspólnych badań naukowych poświęconych środowisku morskemu.

18 stycznia: minister obrony Filipin oskarżył rzeczniczkę ministerstwa spraw zagranicznych Chin o obrazę prezydenta. Gilberto Teodoro Jr. oskarżył Mao Ning o obrazę prezydenta Ferdinanda Marcosa Jr. podczas konferencji prasowej, w której odniosła się do gratulacji prezydenta Filipin jakie złożył zwycięzcy wyborów prezydenckich na Tajwanie. Zdaniem ministra obrony, rzeczniczka zaprezentowała „niski, rynsztokowy poziom rozmowy”, z wykorzystaniem „sankcjonowanej przez państwo (Chiny) propagandy i dezinformacji”. W obronie prezydenta Marcosa Jr. stanęli również użytkownicy Internetu, którzy za pośrednictwem mediów społecznościowych wyrazili poparcie dla gratulacji prezydenta, które złożył Williamowi Lai Ching-te, a także krytycznie ocenili politykę Chin wobec Filipin oraz na Morzu Południowochińskim.

21 stycznia: Chiny rozmieściły dużą liczbę statków milicji morskiej w pobliżu spornego obszaru na Morzu Południowochińskim. Zaledwie kilka dni po spotkaniu przedstawicieli Chin i Filipin w ramach bilateralnego mechanizmu konsultacyjnego dotyczącego Morza Południowochińskiego, strona chińska wysłała w okolicę płycizny Scarborough 27 statków typu Qiong Sansha Yu należących do milicji morskiej. Po raz kolejny deklaracje Pekinu na temat chęci deeskalacji napięć w relacjach z Manilą rozmijają się z praktycznymi działaniami podejmowanymi na spornych obszarach Morza Południowochińskiego.

22 stycznia: chińska straż przybrzeżna nękała filipińskich rybaków w pobliżu płycizny Scarborough. Według doniesień filipińskiej straży przybrzeżnej, dwunastego stycznia chińska straż przybrzeżna przeszkodziła filipińskim rybakom w połowie muszli taktakun, a także zażądała zwrotu muszli, które zostały tego dnia złowione. Ponadto rybacy zostali poinformowani o zakazie połowów w tym obszarze.

23 stycznia: chińska straż przybrzeżna przez dwa dni śledziła patrol filipińskiej straży przybrzeżnej na Morzu Południowochińskim. Jednostka chińskiej straży przybrzeżnej o numerze 5205 monitorowała patrol realizowany przez dwa statki filipińskiej straży przybrzeżnej (PCG Cibra i PCG Sindangan) w pobliżu płycizny Sabina na Morzu Południowochińskim. Wszystko wskazuje na to, że strona chińska chciała uniemożliwić dostarczenie zaopatrzenia dla filipińskiego garnizonu na statku BRP Sierra Madre, aczkolwiek posterunek

otrzymał wcześniej niezbędne zaopatrzenie za pośrednictwem zrzutu wykonanego przez samolot.

23 stycznia: prezydent Filipin stwierdził, że nie popiera niepodległości Tajwanu. Ferdinand Marcos Jr. podkreślił, że popiera politykę jednych Chin, a co za tym idzie filipiński rząd nie popiera niepodległości Tajwanu. Stanowisko prezydenta było odpowiedzią na zarzuty ze strony chińskiego ministerstwa spraw zagranicznych, które skrytykowało gratulacje Marcosa Jr. dla zwycięzcy wyborów prezydenckich na Tajwanie.

24 stycznia: Chiny odrzuciły zasadność wietnamskich roszczeń do archipelagu Paracele na Morzu Południowochińskim. Chińskie ministerstwo spraw zagranicznych uznało wietnamskie roszczenia historyczne do archipelagu Paracele za bezpodstawne. Stanowisko w tej sprawie zostało ogłoszone w odpowiedzi na wietnamską argumentację historyczną przedstawioną przy okazji analizy przejęcia przez Chiny kontroli nad Wyspami Paracelskimi w 1974 r. Rząd w Hanoi twierdzi, że co najmniej od XVII wieku archipelag Paracele znajdował się pod kontrolą Wietnamu zgodnie z prawem międzynarodowym.

25 stycznia: Chiny sprzeciwiają się filipińskim planom rozbudowy infrastruktury na spornych obiektach archipelagu Spratly. Rzecznik chińskiego ministerstwa obrony Wu Qian przedstawił stanowisko rządu w Pekinie, który sprzeciwia się zapowiadzianym przez Filipini planom rozbudowy infrastruktury na obiektach wchodzących w skład archipelagu Spratly, które znajdują się pod filipińską kontrolą. Według rzecznika Chiny posiadają pełną jurysdykcję nad Wyspami Paracelskimi, co jest poparte dowodami historycznymi i prawnymi. Oskarżył jednocześnie rząd w Manili o prowokacyjne działania na Morzu Południowochińskim.

28 stycznia: minister spraw zagranicznych Chin złożył oficjalną wizytę w Tajlandii. Wang Yi spotkał się w Bangkoku zarówno z premierem Sretthą Thavisinem jak i ministrem spraw zagranicznych Tajlandii Parnpreem Bahiddhą-Nukarą. Szef chińskiej dyplomacji zwrócił uwagę na potrzebę wzmocnienia relacji dwustronnych w ramach inicjatywy Pasa i Szlaku, a także przyspieszenie realizacji takich projektów jak linia kolejowa Chiny-Tajlandia oraz korytarz rozwoju łączności Chiny-Laos-Tajlandia. Podczas rozmowy Wang Yi z premierem Tajlandii pojawił się temat Tajwanu, albowiem minister spraw zagranicznych ChRL docenił przestrzeżenie przez tajski rząd „zasady jednych Chin”. Ponadto Wang Yi podkreślił priorytetową rolę Tajlandii w chińskiej dyplomacji dobrosąsiedzkiej, a przedstawiciele obu stron omówili plan budowy społeczności Chiny-Tajlandia o wspólnej przyszłości, co świadczy o włączeniu Tajlandii do chińskiej wizji nowego porządku międzynarodowego. Zwieńczeniem wizyty było podpisanie porozumienia w sprawie zniesienia wiz, umożliwiającego

swobodniejsze podróżowanie obywateli obu państw od pierwszego marca bieżącego roku.

28 stycznia: Chiny zezwoliły Filipinom na realizację misji zaopatrzeniowych dla garnizonu stacjonującego na płyciźnie Second Thomas. Chińska straż przybrzeżna poinformowała o tymczasowych ustaleniach ze stroną filipińską, zakładających umożliwienie dostarczania zapasów dla posterunku na wraku statku BRP Sierra Madre w pobliżu płycizny Second Thomas na Morzu Południowochińskim. Według strony chińskiej na podstawie tych ustaleń było możliwe dostarczenie drogą powietrzną zapasów dla filipińskich żołnierzy w dniu 21 stycznia. Warto zaznaczyć, że od roku filipińskie misje zaopatrzeniowe dla tego posterunku są źródłem bardzo wysokich napięć w relacjach na linii Manila-Pekin. Niemniej jednak rzecznik filipińskiej Rady Bezpieczeństwa Narodowego Jonathan Malaya zaprzeczył chińskim doniesieniom na temat tymczasowego porozumienia. Rzecznik stanowczo podkreślił, że Filipiny nie potrzebują niczyjego pozwolenia na realizowanie misji zaopatrzeniowych zarówno drogą morską jak i powietrzną.

30 stycznia: ponad 200 chińskich statków zostało wykrytych przez Filipiny na spornym obszarze Morza Południowochińskiego. Rzecznik filipińskiej marynarki wojennej poinformował o zidentyfikowaniu ponad 200 statków chińskiej milicji morskiej, 15-25 jednostek chińskiej marynarki wojennej oraz dodatkowe 10-15 statków chińskiej straży przybrzeżnej. Wzmoczona aktywność chińskiej floty jest pod stałym nadzorem filipińskich sił zbrojnych.

31 stycznia: Birma przekazała Chinom dziesięć osób podejrzanych o aktywność w zorganizowanych grupach przestępczych zajmujących się oszustwami internetowymi wymierzonymi w obywateli ChRL. Ministerstwo bezpieczeństwa publicznego ChRL poinformowało o „przełomowym osiągnięciu” we współpracy z birmańską juntą w sprawie walki z przestępczością cybernetyczną. Na terytorium Birmy zatrzymano byłego przewodniczącego regionu Kokang - Bai Suochenga, a także jego syna oraz córki, którzy mieli odpowiadać za oszustwa internetowe i telekomunikacyjne. Ponadto zatrzymano liderów kilku innych grup specjalizujących się w przestępstwach cybernetycznych. Wśród aresztowanych znaleźli się Wei Chaoren i Liu Zhengxiang, a także Liu Zhengmao oraz Xu Laofa. Łącznie dziesięć osób zostało przetransportowanych do Chin, gdzie będą oskarżeni o liczne przestępstwa związane z oszustwami i praniem brudnych pieniędzy.

KOMENTARZ

Polityka zagraniczna Filipin w 2023 r. została zdominowana przez rozwój i zacieśnianie współpracy w obszarze bezpieczeństwa ze Stanami Zjednoczonymi oraz regionalnymi sojusznikami. Należy to uznać za odpowiedź na przymusowe działania Chin na Morzu Południowochińskim, które były przede wszystkim skierowane na przeciwdziałaniu realizacji filipińskich misji zaopatrzeniowych dla posterunku w pobliżu płycizny Second Thomas. Niebezpieczne manewry chińskiej straży przybrzeżnej oraz stosowanie armatek wodnych (po raz pierwszy od 2021 r.) doprowadziło do eskalacji napięć, a także groźnych incydentów, prowadzących do kolizji statków obu państw. Początek 2024 r. zwiastuje kontynuację zdecydowanych działań rządu w Manili wobec Pekinu, prowadzonych na wielu różnych płaszczyznach.

Z badań opinii publicznej przeprowadzonych przez OCTA Research w grudniu 2023 r. na grupie 1200 respondentów wynika, że 61% badanych popiera politykę administracji Ferdinanda Marcosa Jr. wobec Chin w sprawie napięć na Morzu Południowochińskim. Odnotowano tym samym 3% wzrost poparcia w porównaniu do analogicznych badań z trzeciego kwartału 2023 r. Społeczna legitymizacja dotychczasowych działań rządu prowadzi do wdrażania kolejnych inicjatyw, mających na celu zabezpieczenie terytorialnej suwerenności państwa. W związku z tym dowódca filipińskich sił zbrojnych, generał Romeo Brawner, poinformował o planach rozbudowy i wzmocnienia infrastruktury na wszystkich dziewięciu obiektach geograficznych na Morzu Południowochińskim, będących pod kontrolą Filipin. Przedsięwzięcie ma na celu umożliwienie stacjonowania większej liczby żołnierzy na spornych obszarach, które są przedmiotem chińskim roszczeń oraz celem przymusowych działań w ramach operacji w tzw. szarej strefie. Wśród wymienionych obiektów znalazła się między innymi oddalona o 480 km od prowincji Palawan wyspa Thitu (drugi pod względem wielkości naturalnie uformowany obiekt geograficzny w archipelagu Spratly) oraz wyspa Nanshan. Warto zaznaczyć, że pewne elementy rozbudowy infrastruktury zostały już zrealizowane. W grudniu 2023 r. na wyspie Thitu uruchomiono nową bazę monitoringu ruchu morskiego obsługiwaną przez filipińską straż przybrzeżną. Planem modernizacji infrastrukturalnej został również objęty posterunek w pobliżu płycizny Second Thomas, gdzie garnizon filipińskiej piechoty morskiej stacjonuje na wraku statku BRP Sierra Padre, który został celowo osadzony na mieliźnie w 1999 r. i wymaga poważnych napraw. Posterunek ma być również wyposażony w sprzęt do odsalania wody morskiej, żeby ograniczyć jego zależność od misji zaopatrzeniowych. Zdaniem rządu w Manili rozbudowa posterunków ma charakter stricte defensywny, aczkolwiek nowe plany należy postrzegać jako działania skierowane na wzmocnienie pozycji Filipin na Morzu Południowochińskim. Zwłaszcza w kontekście działań

pozostałych stron sporu, takich jak Chiny oraz Wietnam, które na przestrzeni ostatnich lat przeprowadziły liczne prace rekultywacji obszaru uzupełnione rozbudową infrastruktury.

Biorąc pod uwagę ograniczone możliwości filipińskich sił zbrojnych oraz innych formacji takich jak straż przybrzeżna, Filipiny zdają sobie sprawę, że ochrona bezpieczeństwa i strategicznych interesów państwa wymaga bliskiej współpracy z innymi państwami. W tym przypadku rząd w Manili również może liczyć na poparcie ze strony społeczeństwa. Zgodnie z ostatnimi wynikami badań opinii publicznej przeprowadzonych na początku grudnia 2023 r. przez Pulse Asia na grupie 1200 osób, zdecydowana większość ankietowanych popiera zacieśnienie współpracy w obszarze bezpieczeństwa z innymi państwami. Największym poparciem cieszą się Stany Zjednoczone (79%), natomiast w czołówce znajdują się również inne państwa takie jak Australia (43%) oraz Japonia (42%). Te trzy państwa mają priorytetowe znaczenie dla administracji Ferdinanda Marcosa Jr. o czym może świadczyć zacieśnienie współpracy ze Stanami Zjednoczonymi w ramach umowy o wzmocnionej współpracy obronnej (Enhanced Defense Cooperation Agreement, EDCA) i rozszerzenie jej w ubiegłym roku na cztery nowe filipińskie bazy wojskowe. Z Australią są prowadzone liczne ćwiczenia wojskowe dzięki podpisanej w 2007 r. umowie regulującej warunki pobytu żołnierzy (Visiting Forces Agreement, VFA), natomiast Japonia bierze aktywny udział w podnoszeniu zdolności Filipin z zakresu świadomości w domenie morskiej dzięki wsparciu finansowemu w ramach japońskiego programu oficjalnej pomocy w obszarze bezpieczeństwa (official security assistance, OSA). Ponadto przedstawiciele Filipin i Japonii zamierzają podpisać umowę o wzajemnym dostępie sił zbrojnych (Reciprocal Access Agreement, RAA) – analogiczne porozumienie do VFA – w pierwszym kwartale 2024 r.

Filipiny nie poprzestają jednak na współpracy z trzema wyżej wymienionymi państwami i dążą do budowy szerokiej sieci sojuszy z jak największą liczbą państw o podobnych poglądach dotyczących architektury bezpieczeństwa w regionie Indo-Pacyfiku. W styczniu 2024 r. doszło do kilku spotkań, na które warto zwrócić uwagę w tym kontekście. Podczas wizyty minister spraw zagranicznych Niemiec Annaleny Charlotte A. Baerbock w Manili, uzgodniono warunki niemieckiego wsparcia dla filipińskiej straży przybrzeżnej, która ma otrzymać co najmniej cztery drony, będące częścią pakietu pomocy o wartości 141 mln USD. Sprzęt zostanie przekazany za pośrednictwem Niemieckiej Agencji Współpracy Międzynarodowej (German Agency for International Cooperation, GIZ), która w 2022 r. dostarczyła Filipinom dwa drony Trinity F90+. Oprócz tego Filipiny podpisały protokół ustaleń w sprawie zacieśnienia współpracy na szczeblu ministerstw obrony z Wielką Brytanią. Dokument będzie stanowił ramy dla rozwoju współpracy w ciągu najbliższych pięciu lat w kilku obszarach, do których należy zaliczyć szkolenia, realizację misji pokojowych oraz

humanitarnych, a także rozwój sprzętu wojskowego i technologii militarnych. Do wzmocnienia współpracy dwustronnej w dziedzinie bezpieczeństwa i obronności dojdzie również za sprawą protokołu ustaleń podpisanego przez Filipiny z Kanadą. W tym przypadku dokument stanowi jednocześnie fundament pod dalszy ciąg negocjacji w sprawie zawarcia porozumienia VFA, które będzie miało przełomowy wpływ na współpracę pomiędzy siłami zbrojnymi obu państw, co widać na przykładzie interakcji wojskowych Filipin ze Stanami Zjednoczonymi oraz Australią.

Siedem lat od wydania przez Stały Trybunał Arbitrażowy w Hadze wyroku w sprawie sporu pomiędzy Chinami i Filipinami na Morzu Południowochińskim prokurator generalny Filipin Menardo Guevarra poinformował we wrześniu 2023 r. o toczących się przygotowaniach prawnych do złożenia drugiej skargi przeciwko ChRL. Tym razem skarga miałaby dotyczyć zniszczeń środowiska naturalnego wyrządzonych przez chińskie statki w pobliżu rafy Iroquois na Morzu Południowochińskim, ale również innych incydentów mających wpływ na ogólną sytuację na spornych obszarach. Nie można zatem wykluczyć uwzględnienia przymusowych taktyk stosowanych przez chińską straż przybrzeżną i milicję morską, począwszy od wykorzystywania armatek wodnych i laserów, aż po niebezpieczne manewry morskie. Jest to kolejny dowód na to, że rząd w Manili prowadzi wielowektorową politykę, mającą na celu zabezpieczenie kluczowych interesów państwa. Modernizacja sił zbrojnych i strategicznej infrastruktury, a także wzmacnianie sojuszy z państwami trzecimi, jest uzupełnione działaniami o charakterze prawnym. Mimo tego, że skarga nie została jeszcze złożona, w styczniu 2024 r. rzecznik ministerstwa sprawiedliwości Filipin potwierdził doniesienia o toczących się przygotowaniach ekspertów prawnych nad wnioskiem do trybunału arbitrażowego, dotyczącego zniszczeń środowiska naturalnego na Morzu Południowochińskim, będących wynikiem chińskiej aktywności. Dowody w sprawie były gromadzone od wielu lat, ale najwięcej materiału dowodowego zgromadzono w ciągu kilku ostatnich miesięcy 2023 r. Wśród nich znalazła się dokumentacja na temat zniszczenia raf koralowych w okolicach rafy Iroquois, a także wokół płycizny Sabina.

Intensyfikacja przygotowań prawnych ze strony Filipin jest najprawdopodobniej spowodowana chińską eskalacją napięć na Morzu Południowochińskim, ale nie bez znaczenia pozostaje również rosnące poparcie dla wyroku trybunału arbitrażowego z 2016 r. na arenie międzynarodowej. Od listopada 2022 r. do listopada 2023 r. 17 państw zmieniło swoje stanowisko z pozytywnego uznania treści orzeczenia do pełnego poparcia wyroku jako prawnie wiążącego. Ponadto, nawet jeżeli rząd w Manili nie planuje złożenia kolejnej skargi, publiczne doniesienia na ten temat mogą służyć jako narzędzie do wywierania presji na Pekinie, aby zmienił swoją dotychczasową politykę względem sporu na Morzu Południowochińskim.

Przyjęcie przez administrację prezydenta Marcosa Jr. zdecydowanej postawy wobec Chin nie jest jednoznaczne z wykluczeniem możliwości dialogu i dążenia do pokojowych negocjacji. Chińska potęga militarna oraz ekonomiczna, a także położenie geograficzne obu państw sprawiają, że rozmowy i odpowiednie zarządzanie stosunkami dwustronnymi jest konieczne. Ferdinand Marcos Jr. dał temu wyraz chociażby za sprawą swojej wizyty w Pekinie na początku 2023 r., podczas której udało mu się uzyskać od strony chińskiej deklarację inwestycji na łączną kwotę 22,8 mld USD. Przedstawiciele obu stron podpisali również 14 porozumień bilateralnych, w tym jedno poświęcone utworzeniu mechanizmu komunikacji pomiędzy ministerstwami spraw zagranicznych, służącego do deeskalacji napięć na Morzu Południowochińskim. Z kolei w styczniu bieżącego roku filipińska delegacja wzięła udział w ósmym spotkaniu w ramach bilateralnego mechanizmu konsultacyjnego dotyczącego Morza Południowochińskiego, który został zainicjowany w 2017 r. za sprawą porozumienia pomiędzy prezydentem Rodrigo Duterte i przewodniczącym Xi Jinpingiem. Kontynuacja udziału filipińskiego rządu w tej inicjatywie stanowi najlepszy dowód na to, że Manila jest otwarta na dialog z Pekinem, mimo arbitralnych działań podejmowanych przez chińską flotę na Morzu Południowochińskim. Ostatnie spotkanie - podobnie jak wszystkie poprzednie - nie przyniosło żadnych przełomowych ustaleń. Obie strony zgodziły się w sprawie konieczności spokojnego zarządzania napięciami na Morzu Południowochińskim poprzez rozwój mechanizmów konsultacyjnych oraz negocjacje. Poruszona została również kwestia płycizny Second Thomas, będącej w ostatnich miesiącach przedmiotem największych napięć. Niemniej jednak w tej sprawie każda ze stron przedstawiła jedynie własne stanowisko. Warto zaznaczyć, że mimo deklaracji chęci zaangażowania we wzmocnienie mechanizmów komunikacji, w sytuacjach kryzysowych strona chińska nie angażuje się w zarządzenie napięciami za pośrednictwem istniejących mechanizmów komunikacji. Taka postawa doprowadziła do podjęcia przez stronę filipińską decyzji o zawieszeniu gorącej linii pomiędzy chińską i filipińską strażą przybrzeżną w sierpniu 2023 r., ponieważ wszelkie próby kontaktu były przez Chiny ignorowane.

Korzyści płynące z organizowania spotkań w ramach bilateralnego mechanizmu konsultacyjnego nie wykraczają poza sferę deklaratywną, a sens kontynuowania tej inicjatywy jest w dalszym ciągu podważany przez działania Pekinu. Zaledwie kilka dni od zakończenia ósmej edycji spotkania, w pobliżu płycizny Scarborough wykryto pojawienie się 27 statków chińskiej milicji morskiej, co należy uznać za standardowe działania prowokacyjne, z którymi muszą się mierzyć filipińscy rybacy oraz straż przybrzeżna.

Wszystko wskazuje na to, że polityka zagraniczna Filipin wobec Chin nie ulegnie drastycznym zmianom w najbliższym czasie i będziemy mieć do czynienia z

kontynuacją działań w trzech głównych obszarach zorientowanych wokół modernizacji sił zbrojnych i konsolidacji wpływów na spornych obszarach Morza Południowochińskiego będących obecnie pod kontrolą Filipin, wzmacniania sojuszy i pogłębiania współpracy z zakresu bezpieczeństwa z kolejnymi państwami, a także poszukiwania rozwiązań prawnych. Fundamentalne znaczenie dla powyższych działań ma poparcie społeczne, a co za tym idzie w interesie rządu jest kontynuowanie polityki tzw. asertywnej przejrzystości (assertive transparency), opartej przede wszystkim na upublicznianiu wszystkich przypadków przymusowych działań Chin w obrębie wyłącznej strefy ekonomicznej Filipin na Morzu Południowochińskim. Abstrahując od wymiernych korzyści – a raczej ich braku – płynących z zaangażowania Filipin w różnego rodzaju mechanizmy konsultacyjne z Chinami, należy podkreślić, iż w interesie rządu w Manili powinno być kontynuowanie udziału w tego rodzaju inicjatywach, ponieważ skala incydentów i napięć na Morzu Południowochińskim wciąż rośnie i może przyjść taki moment, w którym wymiana informacji za pośrednictwem gorącej linii będzie miała kluczowe znaczenie dla uniknięcia niekontrolowanej eskalacji.

III. RYWALIZACJA CHINY-USA W ASEAN

3 stycznia: Stany Zjednoczone przeprowadziły z Filipinami pierwszy wspólny patrol na Morzu Południowochińskim w 2024 r. Siły zbrojne obu państw przeprowadziły dwudniowy patrol na Morzu Południowochińskim w ramach morskich działań kooperatywnych (maritime cooperative activity, MCA). Po stronie filipińskich sił zbrojnych wzięły udział cztery okręty marynarki wojennej, a także wielozadaniowy helikopter do zadań ratowniczych oraz helikopter zwalczający okręty podwodne. Z kolei po stronie amerykańskiej zaangażowano cztery okręty marynarki wojennej z pierwszej grupy uderzeniowej (Carrier Strike Group 1), wśród których znalazły się lotniskowiec, krążownik oraz dwa niszczyciele i dodatkowo wielozadaniowy samolot bojowy. Pierwsza tego rodzaju inicjatywa w ramach MCA została przeprowadzona w dniach 21-23 listopada 2023 r.

4 stycznia: wspólny patrol Filipin i Stanów Zjednoczonych na Morzu Południowochińskim był obserwowany przez chińską flotę. Druga edycja patrolu w ramach morskich działań kooperatywnych (maritime cooperative activity, MCA) była monitorowana przez dwie jednostki chińskiej marynarki wojennej. Obecność chińskich statków w pobliżu filipińskich i amerykańskich jednostek nie przeszkodziła realizowanym zadaniom.

8 stycznia: filipiński rząd zwrócił się o pomoc do hakerów, aby przeciwdziałać chińskim atakom cybernetycznym. Według firmy Surfshark w trzecim kwartale 2023 r. włamano się do ponad 60 tys. kont użytkowników, co plasuje Filipiny wśród 30 najczęściej atakowanych państw na świecie. Ponadto w raporcie z listopada 2023 r., przygotowanym przez amerykańską firmę Palo Alto Networks, oskarżono chińską grupę Stately Taurus o atak na filipińską agencję rządową w momencie napięć na Morzu Południowochińskim. Filipińscy urzędnicy twierdzą, iż trudno jednoznacznie przypisać cyberataki jednemu państwu, ale zagrożenie dla cyberbezpieczeństwa Filipin jest coraz większe. Dlatego filipińskie siły zbrojne podjęły działania w kierunku rekrutacji większej liczby hakerów, którzy wzmocniłyby system cyberbezpieczeństwa w kraju. Główną przeszkodą są jednak ograniczenia finansowe, uniemożliwiające zaoferowanie odpowiedniego wynagrodzenia dla specjalistów w dziedzinie informatyki. Chiny kategorycznie zaprzeczyły doniesieniom o atakach cybernetycznych na Filipiny.

16 stycznia: zdecydowana większość Filipińczyków popiera współpracę rządu ze Stanami Zjednoczonymi w sprawie sporu na Morzu Południowochińskim. Według badań opinii publicznej przeprowadzonych na początku grudnia 2023 r. przez Pulse Asia na grupie 1200 osób, zdecydowana większość ankietowanych (79%) popiera zacieśnienie współpracy ze Stanami Zjednoczonymi w obszarze gospodarczym i z zakresu bezpieczeństwa, szczególnie w kontekście napięć na Morzu Południowochińskim. Wśród państw, z którymi współpraca jest najbardziej pożądana przez filipińskie społeczeństwo znalazły się również Australia z poparciem 43% oraz Japonia z poparciem 42%. Na uwagę zasługuje również fakt, że tylko 10% badanych wyraziło chęć zacieśnienia współpracy z Chinami. Zgodnie z sondażem kluczowe znaczenie dla obrony suwerenności państwa na Morzu Południowochińskim ma wyrok trybunału arbitrażowego z 2016 r., za czym opowiedziało się 31% respondentów. Ponadto zdaniem 67% badanych, Filipiny powinny wzmocnić swoje zdolności obronne w kontekście zagrożeń zewnętrznych, szczególnie poprzez rozwój marynarki wojennej, sił powietrznych oraz straży przybrzeżnej. Kluczowe znaczenie ma też zacieśnianie współpracy z sojusznikami poprzez realizację wspólnych patroli i ćwiczeń wojskowych. Poparcie dla tych działań wyraziło 56% respondentów.

27 stycznia: minister spraw zagranicznych Chin spotkał się w Tajlandii z doradcą do spraw bezpieczeństwa narodowego USA. Podczas spotkania Wang Yi z Jake'iem Sullivanem w Bangkoku zostały poruszone kwestie związane z rosnącymi napięciami na Bliskim Wschodzie, wojną na Ukrainie, Tajwanem, Koreą Północną, sytuacją na Morzu Południowochińskim oraz kryzysem wewnętrznym w Birmie. Przedstawiciel USA zwrócił się do szefa chińskiej dyplomacji w sprawie konieczności wywarcia większej presji ekonomicznej na

Iran, który wspiera działania rebeliantów Huti na statki przepływające przez Morze Czerwone, co prowadzi do destabilizacji morskich szlaków handlowych. Z kolei Wang Yi podkreślił, że Stany Zjednoczone nie powinny się angażować w działania niepodległościowe Tajwanu. Chiński minister zaznaczył również, że wynik ostatnich wyborów prezydenckich na Tajwanie nie wpłynął na zmianę stanowiska rządu w Pekinie odnośnie statusu Tajwanu. Mimo tego, że spotkanie nie przyniosło konkretnych rezultatów dla żadnej ze stron, wszystko wskazuje na to, że oba państwa są zaangażowane w utrzymaniu komunikacji, która została wznowiona w listopadzie ubiegłego roku. Ponadto omówione zostały plany zorganizowania na wiosnę bieżącego roku dialogu poświęconego sztucznej inteligencji. W nadchodzących miesiącach można się również spodziewać rozmowy telefonicznej pomiędzy prezydentem Joe Bidenem oraz przewodniczącym Xi Jinpingiem.

29 stycznia: Filipiny i Stany Zjednoczone prowadzą rozmowy na temat pierwszego w 2024 r. spotkania w formacie 2+2. Według wstępnych doniesień wynika, że oba państwa zorganizują spotkanie ministrów spraw zagranicznych i obrony w formacie 2+2 w marcu bieżącego roku w Manili. Byłoby to pierwsze spotkanie w tej formule na Filipinach od czasu jej powołania w 2012 r. Niemniej jednak zarówno czas i miejsce spotkania może ulec zmianie w zależności od stanu zdrowia sekretarza obrony USA Lloyda Austina, który aktualnie wraca do zdrowia po raku prostaty i powikłaniach związanych z operacją.

29 stycznia: w Indonezji zostało otwarte nowe centrum szkoleniowe dla indonezyjskiej agencji bezpieczeństwa morskiego (Bakamla), zbudowane dzięki wsparciu Stanów Zjednoczonych. W ramach współpracy Indonezji i Stanów Zjednoczonych na rzecz bezpieczeństwa obszarów morskich zostało zbudowane centrum szkolenia morskiego Anambas w mieście Batam na wyspach Riau. Centrum składa się z sześciu sali szkoleniowych i konferencyjnych, akademików i biur, a także wyposażenia w postaci sprzętu symulacyjnego. Budowa była możliwa dzięki wsparciu finansowemu w wysokości 5 mln USD, które zostało przekazane przez amerykańskie biuro ds. narkotyków i międzynarodowego egzekwowania prawa.

29 stycznia: Wietnam znalazł się w grupie siedmiu państw objętych amerykańską ustawą CHIPS and Science Act. W ramach swojej wizyty w Wietnamie podsekretarz stanu USA ds. wzrostu gospodarczego, energii i środowiska Jose Fernandez poinformował, iż Wietnam znalazł się w grupie siedmiu państw, które Stany Zjednoczone będą wspierać w drodze do rozwoju sektora półprzewodników i zaawansowanych technologii. W ramach CHIPS and Science Act, Stany Zjednoczone zamierzają przeznaczyć łącznie 500 mln USD na szkolenia w zakresie półprzewodników, cyberbezpieczeństwa i zarządzania biznesowego na całym świecie. Waszyngton planuje wzmocnić wietnamskie

zdolności w produkcji chipów, aby pomóc rządowi w Hanoi w zmniejszeniu zależności państwa od Chin w dziedzinie technologii. Z kolei Wietnam naciska na Stany Zjednoczone, aby Waszyngton uznał kraj komunistyczny za gospodarkę rynkową, co doprowadziłoby do obniżenia ceł.

30 stycznia: tegoroczne ćwiczenia wojskowe Balikatan z udziałem Filipin i Stanów Zjednoczonych mają mieć większą skalę od rekordowej edycji z 2023 r. W ubiegłym roku Filipiny i Stany Zjednoczone zorganizowały największą w historii relacji dwustronnych edycję manewrów Balikatan, w których wzięło udział ponad 17,6 tys. żołnierzy z obu państw, a także 111 przedstawicieli personelu wojskowego z [Australii](#). Rzecznik filipińskich sił zbrojnych pułkownik Francel Margareth Padilla poinformował na odprawie, że tegoroczna edycja manewrów zaplanowana na kwiecień ma mieć jeszcze bardziej złożoną formułę i będzie dodatkowo obejmować elementy związane z wojną informacyjną oraz walką w cyberprzestrzeni.

KOMENTARZ

Pod koniec stycznia doszło do spotkania ministra spraw zagranicznych ChRL z doradcą do spraw bezpieczeństwa narodowego USA w Tajlandii, które należy uznać za kontynuację dialogu wznowionego podczas szczytu z udziałem prezydenta Joe Bidena oraz przewodniczącego Xi Jinpinga z listopada 2023 r. Czy rozmowy w Bangkoku przyniosły jakieś konkretne ustalenia?

W ciągu dwóch dni Wang Yi oraz Jake Sullivan rozmawiali ze sobą przez łącznie 12h, co pozwoliło im na omówienie większości kwestii budzących napięcia w relacjach dwustronnych. Dla strony chińskiej głównym tematem były kwestie związane z Tajwanem. Chińska delegacja zgłosiła swoje obiekcje wobec wizyty byłych amerykańskich urzędników na Tajwanie, do której doszło tuż po styczniowych wyborach prezydenckich, w których wygrał kandydat Demokratycznej Partii Postępowej. Partia jest uznawana przez rząd w Pekinie za ugrupowanie separatystyczne, ponieważ opowiada się za niepodległością Tajwanu. Wang Yi podkreślił, iż kwestia niepodległości Tajwanu stwarza największe ryzyko dla pokoju i stabilności w Cieśninie Tajwańskiej, a co za tym idzie stanowi jedno z głównych wyzwań dla chińsko-amerykańskich relacji.

O różnicach w priorytetach obu państw najlepiej świadczą oficjalne oświadczenia. W chińskim oświadczeniu Tajwan został wymieniony jako pierwszy w liście omówionych zagadnień, natomiast w wersji amerykańskiej

znalazł się na samym końcu, czyli za tematami związanymi z wojną na Ukrainie, konfliktem na Bliskim Wschodzie, a także sytuacja na Półwyspie Koreańskim oraz Morzu Południowochińskim.

Oprócz Tajwanu, Wang Yi zwrócił uwagę Jake'a Sullivana na obawy Pekinu dotyczące amerykańskich restrykcji nałożonych na chiński przemysł zaawansowanych technologii, w tym branżę związaną z produkcją półprzewodników oraz rozwojem sztucznej inteligencji. Chińska delegacja wezwała stronę amerykańską do nie wykorzystywania kwestii bezpieczeństwa do ograniczania rozwoju gospodarczego innych państw. Według chińskich doniesień obie strony zgodziły się na dalsze konsultacje w sprawie wyznaczenia odpowiednich granic pomiędzy bezpieczeństwem narodowym a działalnością gospodarczą.

Oficjalne oświadczenie strony amerykańskiej miało zdecydowanie bardziej optymistyczny charakter, ponieważ skupiono się w nim na poczynionych postępach negocjacji dwustronnych. Podjęto między innymi decyzję o rozpoczęciu pod koniec stycznia prac grupy roboczej do spraw współpracy antynarkotykowej, co było przedmiotem rozmów liderów państw podczas listopadowego spotkania. Ponadto zapowiedziano na wiosnę bieżącego roku rozpoczęcie rozmów poświęconych rozwojowi sztucznej inteligencji. Deklaracje na temat kontynuacji dialogu z pewnością podziałały uspokajająco na społeczność międzynarodową, która uważnie przygląda się rozwojowi relacji pomiędzy mocarstwami. Wciąż jednak Stany Zjednoczone są zaniepokojone chińskimi działaniami, takimi jak nieuczciwa polityka handlowa czy nierynkowe praktyki gospodarcze, w tym działania odwetowe wymierzone w amerykańskie przedsiębiorstwa.

Mimo licznych wyzwań, z którymi wciąż muszą się zmierzyć oba państwa, na przestrzeni ostatnich kilku miesięcy udało się zrealizować kilka zadań priorytetowych. Należy do nich zaliczyć ponowne uruchomienie wojskowych kanałów komunikacji oraz rozwój koordynacji działań antynarkotykowych. Wszystko jednak wskazuje na to, że Pekin będzie zwiększał presję na Waszyngtonie w sprawie Tajwanu oraz przemysłu zaawansowanych technologii, co może negatywnie wpłynąć na kontynuowanie dialogu. Dodatkowym wyzwaniem będzie intensyfikacja kampanii wyborczej w Stanach Zjednoczonych, podczas której polityka wobec Chin będzie jednym z głównych narzędzi do uzyskania jak największego poparcia społecznego.

**OŚRODEK SPRAW
AZJATYCKICH**
Uniwersytet Łódzki

RAPORTY OPINIE DORADZTWO

PIERWSZY W POLSCE UNIWERSYTECKI
THINK-TANK

DORADZTWO POLITYCZNE I BIZNESOWE

ZESPÓŁ Z PRAKTYKĄ W AZJI

www.osa.uni.lodz.pl

